

JOLANTA ZWIERZYŃSKA, JOANNA KANTYKA, ALEKSANDRA SOŁTYSIAK

Podróż z Reymontem po Łódzkiem

Ja chcę żeby moja Łódź rosła, żeby miała pałace wspaniałe, ogrody piękne, żeby był wielki ruch, wielki handel i wielki pieniądź!

Dzisiaj zabierzemy czytelników w literacko-turystyczną podróż po województwie łódzkim. Będzie nam w niej towarzyszył Władysław Stanisław Reymont – powieściopisarz, nowelista, noblista, patron 2025 r., nasza regionalna duma. Odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski i Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski. Niedoszły organista, który w 1889 r. zmienił nazwisko z Rejment na Reymont. Podejmując się zawodu pisarza, działał bowiem niezgodnie z wolą rodziców, którzy widzieli syna w innej profesji.

Ten powyższy cytat o Łodzi nie jest przypadkowy – miejsca w Łódzkiem będą w twórczości noblisty pojawiać się wielokrotnie. Pisarz związany był z regionem łódzkim. O tym jak szerokie to były związki i jak duży wpływ miały na twórczość – mamy nadzieję, że uda nam się czytelników przekonać w poniższym artykule.

Od razu na wstępie chciałobyśmy zaakcentować, że bazujemy na informacjach z Literackiej Mapy Województwa Łódzkiego. Mapa tworzona jest od lat przez bibliotekarki z Działu Zbiorów Regionalnych Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Łodzi i odnotowuje literackie ślady na ziemi łódzkiej. Można ją znaleźć pod linkiem: <https://literacka.lodz.pl/>

Po przejrzeniu książek, czasopism, dostępnych materiałów bibliotecznych wszelkie tropy bibliotekarki nanoszą na wirtualną mapę.

Czyje imię nosi czytelnia Działu Zbiorów Regionalnych Biblioteki? To pytanie podchwytliwe. Oczywiście imię W.S. Reymonta i po otwarciu drzwi oczom odwiedzających ukazuje się popiersie pisarza.

Na Mapie można odnaleźć miejsca edukacji, pobytu i zamieszkania noblisty. Na terenie województwa łódzkiego znajdują się także tablice pamiątkowe, pomniki, szkoły i biblioteki jego imienia. W artykule wskażemy wybrane „miejscówki”. Wszystkim, którzy odczuwają niedosyt po lekturze,

proponujemy samodzielne surfowanie po Mapie. W artykule podajemy aktualne nazwy powiatów, w których leżą poszczególne miejscowości.

Dużą kopalnią wiedzy o Reymoncie i jego epoce jest też Biblioteka Cyfrowa Regionalia Ziemi Łódzkiej: <https://bc.wbp.lodz.pl/dlibra>

Nie będzie to chronologiczna opowieść o życiu Reymonta, lecz wędrówka po miejscach, w których ciekawie spędzał czas i które chcemy polecić do odwiedzenia na szlaku Reymontowskim w Łódzkiem.

Opowieść chcielibyśmy rozpocząć od ... lipy.

Z tym drzewem kojarzy się głównie poeta Jan Kochanowski, ale Reymont również miał swoje ulubione drzewa – lipy właśnie.

Wędrujemy do miejscowości Prażki, dziś pow. tomaszowski, gm. Będków (dawniej Wolbórka). Tu znajduje się lipa drobnolistna, przy której często przesiadywał młody pisarz Władysław Stanisław Reymont. To pod tym kilkusetletnim drzewem napisał swoje pierwsze młodzieńcze utwory *Sportanie i Komediantkę*. Rodzina Reymonta w 1880 r. kupiła młyn na rzece Między. Pisarz mieszkał tam z przerwą na pobyt w Warszawie. Lipa Reymonta od grudnia 1987 r. jest objęta ochroną pomnikową.

Pomnikowa drobnolistna „Lipa Reymontowska” rośnie też w Przyłęku Dużym (w powiecie brzezińskim, w gm. Rogów). Było to ulubione miejsce spotkań pisarza z mieszkańcami wioski, gdy mieszkał w tych stronach.

Na Literackiej Mapie Województwa Łódzkiego znajdujemy też informacje o pomnikowej lipie drobnolistnej znajdującej się w Charłupi Wielkiej w powiecie sieradzkim. Drzewo jest ozdobą dworu, który pisarz nabył w 1912 r. i mieszkał tam w l. 1912-1913.

Gdzie urodził się W.S. Reymont? To Kobieli Wielkie – miejscowość w pow. radomszczańskim, tam też pisarz spędził pierwszy rok życia. Dziś przysiąść tu można na Ławeczce Władysława Stanisława Reymonta. Jest to pomnik przedstawiający postać noblisty, odsłonięty w 2012 r., a więc stosunkowo niedawno. Drugi obelisk Reymonta znajduje się tuż przy szkole podstawowej, która nosi jego imię. Pomnik odsłonięto w 1966 r. z okazji Kongresu Kultury Polskiej. Autorem projektu jest Sławomir Rajca. Na tablicy umieszczono napis:

Stanisław Władysław Reymont urodzony w Kobieliach Wielkich 7.V.1867 - 5.XII.1925. Laureatowi Nagrody Nobla, wielkiemu piewcy ziemi ojczystej w dniach Kongresu Kultury Polskiej młodzież radomszczańska.

Dzieciństwo noblista spędził w Tuszynie (w pow. łódzkim wschodnim). Nieistniejąca organistówka, w której mieszkał pisarz mieściła się przy obecnej ul. Ściegiennego. Na placu Reymonta zobaczyć można kamień pamiątkowy poświęcony pisarzowi z portretem i tablicą w kształcie otwartej książki. Ufundowany został dla przypomnienia lat spędzonych w tym mieście i w 60. rocznicę przyznania Literackiej Nagrody Nobla. Powstał z inicjatywy W. Janickiej, przewodniczącej Towarzystwa Przyjaciół Tuszyń, ze składek mieszkańców. Tablicę zaprojektował plastyk L. Gumola.

Odwiedziny i pobyty – noblista miał wielu przyjaciół, których często odwiedzał.

Przenosimy się do Piotrkowa Trybunalskiego – dokładnie na ulicę Krakowskie Przedmieście 2. Tamtejszą farę (ob. kościół św. Jakuba Apostoła) pisarz odwiedził przy okazji wizyty u kolegi – ks. J. Godlewskiego (wikarego w farze).

W Łowiczu, przy Starym Rynku 18, odwiedzał księgarnię K. Kuleszy oraz pałac gen. Stanisława Klickiego przy ul. Pałacowej, który zwiedzał z przyjaciółmi. Na ścianie budynku noblista odkrył wyryty w kamieniu napis „Nil Desperandum”, który posłużył jako tytuł do 2. tomu trylogii *Rok 1794*.

Nadal jesteśmy w Łowickiem. Nieborów i Arkadia to kolejne punkty podróży. Reymont spacerował po parku romantycznym w Arkadii. W Nieborowie z kolei, w domu jednego z administratorów dóbr ks. J. Radziwiłła, spędził 3 miesiące ok. 1910 r. Podczas pobytu korzystał z bogatej biblioteki pałacowej, przygotowując trylogię *Rok 1794*.

Podczas swoich podróży po Ziemi Łowickiej pisarz odwiedził również Bolimów.

Szpital w Skierniewicach – tam leczono pisarza Władysława Stanisława Reymonta w maju i listopadzie 1892 r.

Warto wspomnieć dom przy ul. Sienkiewicza 40 w Radomsku, gdzie bywał z wizytą u bliskiej rodziny. W mieście znajduje się pomnik Władysława Stanisława Reymonta z napisem „WŁADYSŁAW STANISŁAW REYMONT 1867-1925 LAUREAT LITERACKIEJ NAGRODY NOBLA UR. W KOBIELACH WIELKICH W POWIECIE RADOMSZCZAŃSKIM RADOMSKO 2.XII.2000”.

Sieradz – miasto często odwiedzane przez pisarza Władysława Stanisława Reymonta (bywał na dworcu, w hotelu Duszkiewiczza, wygłaszał odczyt na temat T. Kościuszki).

Happening inspirowany *Ziemią obiecaną*
Fot. Archiwum WBP

Myślisz W.S. Reymont, mówisz – pisarz, ale przyszły noblista miał się różnych zajęć, a zawodów wykonywał więcej.

Teatr. Reymont pracował na deskach teatrów i grywał w przedstawieniach. To jest może mniej znana karta jego życia.

W teatrze przy ul. Sienkiewicza w Łęczycy (budynek ob. wykorzystywany przez Straż Pożarną) Reymont występował w 1885 r. pod przybranym nazwiskiem Urbański. Debiutował w „Barkaroli” Mariana Gawalewicz. A więc Reymont – aktor.

Grywał też w amatorskich przedstawieniach w Skierniewicach: w starym folwarcznym spichlerzu Tabaczyńskiego (w pobliżu ul. Sienkiewicza 2) i przy ulicy Senatorskiej 5 w sali balowej.

Ciekawość świata spowodowała, że porzucił zawód aktora. Życie na kolei – tak można by nazwać tę część opowieści.

Na kolei – jako najniższy funkcjonariusz nadzoru robotników – Reymont pracował w Rogowie (pow. brzeziński). Tutaj przeżył też tragiczną miłość do Stefanii Kuluge (inne źródła podają nazwisko Hulanicka), żony urzędnika kolejowego.

Jako robotnik kolejowy pracował także w Przyłęku Dużym. Przyłek Duży – to wieś w województwie łódzkim, w powiecie brzezińskim, w gminie Rogów. Reymont pracował tam na przełomie roku

1890/1891 mieszkając w drewnianej chałupie Antoniego Lewandowskiego.

Jesteśmy w Skierniewicach. Tutaj Reymont pracował na stacji dawnej Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej (ob. dworzec PKP) w II Oddziale Technicznym.

Krosnowa pow. skierniewicki gm. Słupia – to wieś – stacja PKP, gdzie noblista mieszkał (w domu Kłębów po lewej stronie drogi przy torach) oraz pracował jako pomocnik dozorczy plantowego (linia Krosnowa-Rogów-Krąże-Lipce) w l. 1891-1893. Zajmował się bieżącą konserwacją i utrzymaniem przydzielonego mu odcinka kolejowego.

Twórczość literacka zaczęła się od drobnych artykułów, dopiero *Komediantka* i *Fermenty* przyniosły pisarzowi rozgłos. Rezultatem pobytu w polskim Manchesterze była *Ziemia obiecana* (1899). Główną bohaterką powieści jest miasto będące ziemią obiecaną czyli Łódź, do której przybywało się w nadziei na zdobycie fortuny. Władysław Reymont spędził w Łodzi kilka miesięcy w latach 1896-1897, zbierając materiały do *Ziemi obiecanej*. Miasto zrobiło na nim ogromne wrażenie – było wtedy dynamicznie rozwijającym się centrum przemysłowym, pełnym kontrastów: bogactwa fabrykantów i biedy robotników. Reymont dokładnie obserwował życie społeczne, odwiedzał

fabryki, kamienice robotnicze, a także ulice pełne handlarzy i przemysłowców różnych narodowości.

Przybliżamy teraz czytelnikom kilka **łódzkich adresów Reymonta**.

Mieszkał w domu przy ul. Wschodniej 50. Było to w 1896 r. i znamy dokładną lokalizację. Dom mieścił się w lewej oficynie, na 1. piętrze.

W kamienicy przy ul. Piotrkowskiej 84 w Łodzi Reymont odwiedzał znajomych *dziennikarzy* – Melanię i Karola Łaganowskich. Znajomego literata – Ignacego Dąbrowskiego odwiedził w domu przy ul. Rewolucji 1905 r. 24.

Bywał w dawnej agenturze łódzkiej Kuriera Codziennego przy ul. Piotrkowskiej 46.

Gościł w restauracji hotelu „Victoria” przy ul. Piotrkowskiej 67 (następnie mieściło się tam kino „Polonia”) oraz w słynnej cukierni Aleksandra Roszkowskiego przy ul. Piotrkowskiej 76.

W Łodzi na ul. Piotrkowskiej znajduje się pomnik poświęcony pisarzowi – Kufer Reymonta. Są też w mieście park oraz port lotniczy jego imienia. Hotel „Borowiecki” przy ul. Kasprzaka w Łodzi zawdzięcza swą nazwę jednemu z głównych bohaterów *Ziemi obiecanej*. W uroczystym otwarciu hotelu w 2010 r. wziął udział Daniel Olbrychski (filmowy Karol Borowiecki).

Ziemia obiecana należy do najlepszych utworów Noblisty. Akcja dzieła toczy się w latach 80. XIX w. w wielokulturowej Łodzi i ukazuje z wielkim realizmem powstawanie miasta przemysłowego. Bohaterami powieści jest troje przyjaciół: Polak – Karol Borowiecki, Niemiec – Maks Baum oraz Żyd – Moryc Welt. Razem zakładają fabrykę, łączy ich wspólny interes oraz wspólne poczucie przynależności do grupy Łodzermenschów. W dziejach ich spółki ukazane zostało przede wszystkim życie zbiorowości ludzkiej: bogaci kapitaliści i wyzyskiwani przez nich robotnicy, którzy walczą o przetrwanie. Tytuł powieści jest tytułem ironicznym, gdyż ukazuje ona krainę nie błogosławioną, lecz przeklętą, daje wizję miasta-potwora, które miazdży ludzi i jest areną okrutnej walki o byt.

Na Literackiej Mapie odnajdziemy opisy wielu ulic Łodzi, m.in. Drewnowskiej, Dzielnej, Przejazd, Widzewskiej, Konstantinowskiej czy Spacerowej. Ulica Piotrkowska na kartach powieści wymieniana jest wielokrotnie. Było to centrum handlowo-społeczne ówczesnej Łodzi, pełne kamienic i sklepów bogatych przemysłowców, gdzie w dzień powszedni i świąteczny panował nieustanny ruch, ulica tętniła gwarem łodźian.

Tutaj pod numerem 75 znajdowało się mieszkanie Karola Borowieckiego, Maksa Bauma i Morycy Welta. Główna ulica miasta była świadkiem pogrzebu Hermana Bucholca. Przemierzając Piotrkowską Reymontowscy bohaterowie mieli czas, by zastanowić się nad fenomenem ekspansywnego miasta, jakim był polski Manchester. Spacer ulicą dawał możliwość dokładnego przyjrzenia się łódzkim kontrastom. Moryc Welt przechodząc Piotrkowską miał potężne pałace i nędzne domki, niewyobrażalne bogactwo i nieopisaną biedę (K. Kołodziej, *Obraz Łodzi w piśmiennictwie pozytywistyczno-młodopolskim*, Łódź 2009, s. 136-137).

Z kart powieści wyłania się ciekawy obraz Starego Miasta, które Reymont przywołuje wielokrotnie – *Stare Miasto i wszystkie przylegające uliczki trzęsły się zwykłym niedzielnym ruchem. Na kwadratowym placu, obstawionym starymi piętrowymi domami nigdy nie odnawianym, pełnym sklepów, szynków i tak zwanych Bier-Hall, zastawionym setkami szkaradnych bud i kramów, tłoczyło się kilkanaście tysięcy ludzi, setki wozów i koni, wszystko to krzyczało, mówiło, kłębiło, biło się czasami.*

Kluczową rolę w *Ziemi obiecanej* odgrywają fabryki – są symbolem potęgi przemysłowej Łodzi, ale także miejscem bezlitosnej walki o zysk i wyzysku robotników. Reymont wzorował swoje opisy na rzeczywistych zakładach fabrycznych, które widział podczas pobytu w Łodzi pod koniec XIX w.

Największa i najpotężniejsza fabryka w powieści wzorowana jest prawdopodobnie na imperium stworzonym przez Karola Scheiblera, czyli okolicach Wodnego Rynku, ulic Targowej i Fabrycznej. Zakłady Szai Mendelsoona – na fabryce Izraela Poznńskiego, czyli obecnie słynnej Manufakturze.

Aby prześledzić inne znane miejsca w Łodzi takie jak: hotele, cukiernie i restauracje, teatry, parki i podmiejskie lasy zapraszamy na stronę Literackiej mapy Województwa Łódzkiego – Tropem Fabuły.

Kolejny utwór Reymonta, który znalazł się na Mapie to opowiadanie *Pewnego dnia...* Ukazuje ono sylwetkę mieszkającego w Łodzi pana Pliszki, robotnika jednej z żydowskich fabryk. Pan Pliszka mieszka w jednym z pokoi „małego domku, przywartego do ziemi pokrzywionymi ścianami”. Bohatera poznajemy w momencie nieoczekiwanych zmian w jego życiu – budzi się wcześniej niż zwykle, traci apetyt na codzienną kawę, rozmyśla o swoim szlacheckim pochodzeniu i wsi, z której pochodzi (Szlachecka Wola), o młodości latych. Czuje się bardzo samotny, aby nie czuć samotności odwiedza magazyniera jednej z fabryk,

I wydanie *Ziemi obiecanej*
Fot. Archiwum WBP

mieszkającego za rynkiem Geyera – obecnie plac Reymonta, a później wędruje przez miasto, odwiedzając opustoszałą fabrykę – *Pan Pliszka szedł do swojego kapitana, który był magazynierem jednej z fabryk i mieszkał daleko, bo aż za rynkiem Geyera, na krańcu miasta, prawie już w polach.*

Talent i sławę pisarza potwierdziła epopeja *Chłopi* publikowana w odcinkach w latach 1902–1908 w „Tygodniku Ilustrowanym”, wydana w latach 1904–1909 w Warszawie w wydawnictwie „Gebethner i Wolff” i nagrodzona w 1924 r. Literacką Nagrodą Nobla. Paryskie „Ere Nouvelle” w 1925 r. porównało powieść z *Georgikami* Wergiliusza. Za pierwsze wydanie *Chłopów* w Ameryce Reymont otrzymał 30 tys. dolarów (za „Ilustrowaną Republikę” z dn. 18.01.1926, no 18). A jak prasa szwedzka oceniała talent Reymonta? Tutaj proponujemy 2 cytaty: w nowoczesnej literaturze europejskiej trudno znaleźć prozaika, który podobnie jak Reymont łączyłby nadzwyczajną znajomość życia duchowego z talentem malarskim odtwarzającym z maestrią szerokie perspektywy bytowania mas ludzkich zarówno w mieście jak i na wsi oraz Odtwarza on genialnie twarde i silne życie twardych i silnych ludzi. Jego światem nie są ideały, sny i utopje, ale trzy zasadnicze elementy kosmiczne: ziemia, powietrze i ogień. (cyt. Express Wieczorny Ilustrowany z dn. 3.12.1924 r., no 278).

Utwór *Chłopi* to najpełniejszy, najwszechstronniejszy, panoramiczny obraz życia wsi w literaturze polskiej. Akcja utworu toczy się we wsi Lipce i obejmuje 10 miesięcy – rozpoczyna się pod koniec września podczas wykopków, a kończy następnego roku po żniwach. Dokładny rok, w którym rozgrywa się akcja nie jest znany. Najważniejsze wydarzenia utworu skupione są wokół członków dwóch rodów: Borynów i Paczesiów. Głową pierwszego jest Maciej Boryna. Na czele drugiego stoi Dominikowa. Jej córka Jagna wychodzi za mąż za Borynę, a później zdradza go z Antkiem – synem swojego męża. Powieść podzielona jest na cztery pory roku, w każdej z części znajdują się opisy świąt liturgicznych, zwyczajów i prac gospodarskich charakterystycznych dla danego okresu.

Tłem większości wydarzeń *Chłopów* jest wieś Lipce, nazwana obecnie Reymontowskimi (powiat skierniewicki). To tutaj Reymont mieszkał blisko dwa lata, zafascynowany życiem tamtejszych chłopów, ich obyczajami i codzienną pracą, postanowił uczynić wieś temem swojej epopei. *Chłopi* to kalendarium życia wsi Lipce, które Reymont przedstawia w najdrobniejszych szczegółach, počawszy od zabudowań gospodarskich, hodowli, upraw, a skończywszy na wierzeniach, obyczajach i stosunkach społecznych panujących w Lipcach.

Na kartach powieści oraz na Mapie znalazły się także inne miejscowości z powiatu skierniewickiego: Krosnowa, o której pisarz wspomina tylko raz – *Jambroży... spóźnił się, z dobrodziejstwem do chorego ojca jeździł aż na trzecią wieś do Krosnowy*, Przylęk Duży w sąsiadującym powiecie brzezińskim, który leży w odległości około 10 kilometrów od Lipiec i z którego przybywali mieszkańcy do lipieckiego kościoła, a autor opisuje ich jako śmiałych, wysokich i pięknie ubranych w barwne stroje ludzi – *A zaraz po nich walili ludzie z Przylęka, szli zaś jak ten bór sosnowy wyrośnięci, śmigli i mocni, a postrojeni, aż oczy raziło; kapoty mieli białe, kamizele czerwone, wstęgi u koszul zielone i portki żółtopasiaste, a pchali się środkiem nieustępliwie, nie bacząc na nikogo, przed sam ołtarz.*

Reymont wspomina także miejscowość Dąbrowa nad Czarną w powiecie piotrkowskim, w której grzesznik Jastrząb zamienia się w figurę – *Do dzisiaj oglądać można oną figurę w Dąbrowie pod Przedborzem: pod kościołem stoi ku wiecznej pamiętliwości i ostrzeżeniu grzeszników, jako kara za złe nikogo nie minie.*

Dziś we wsi Lipce Reymontowskie można odwiedzać Muzeum Regionalne im. Władysława

St. Reymonta. Jak czytamy na stronie internetowej Muzeum gromadzi, opracowuje i udostępnia zwiedzającym różnorodne eksponaty z dziedziny historii i kultury materialnej Lipiec (dawne stroje, tkaniny, hafty, wyposażenie wnętrz w chałupie lipieckiej, narzędzia rolnicze) i sąsiednich miejscowości, a także pamiątki związane bezpośrednio z postacią Władysława St. Reymonta.

Reymont został ogłoszony laureatem Nobla 13 listopada 1924 r. To drugi polski literacki Nobel, po Henryku Sienkiewiczu. Pisarz zmarł w 1925 r., rok po werdykcie, a więc został uhonorowany nagrodą pod koniec życia. Był schorowany, w jego imieniu nagrodę odebrał polski przedstawiciel dyplomatyczny w Szwecji, Alfred Wysocki.

To nie tylko berło literackie dla wielkiego artysty, to pokłon dla Polski i deklaracja, że najpiękniejsze perły w skarbach ludzkości noszą polskie nazwisko – tak o wyróżnieniu pisał „Kurier Warszawski”.

Z kolei dziennik „Nowiny” w dn. 14.11.1924 r. (nr 121) donosił, że *wobec stanu zdrowia lekarze nakazali mu unikać wszelkich wstrząsów i zalecili mu zupełny spokój. Wobec tego wielbiciele talentu i przyjaciele, którzy chcieliby złożyć mu osobiście powinszowanie proszeni są o wstrzymanie się od składania mu wizyt.*

Reymont zmarł 5 grudnia 1925 r. w Warszawie. Jak donosił dziennik „Rozwój” z dn. 06.12.1925 r. (No 335) *Nocy dzisiejszej o godzinie 2.30 zakończył życie na rękach żony i przyjaciela profesora Fiedorowicza znakomity pisarz Władysław Reymont.*

Noblista pozostawił po sobie ogromny dorobek literacki. Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi ma szczęście do ciekawych zbiorów. Na naszych półkach stoją (ale się nie kurzą) piękne wydania powieści i opowiadań Reymonta. Literacki rarytas to dwa tomy pierwszego wydania *Ziemi obiecanej* z 1899 r. wydane w Warszawie nakładem Gebethnera i Wolffa. Mamy na półkach wydanie *Ziemi obiecanej* również po niemiecku (Łódź, das gelobte Land : Roman / W. St. Reymont ; [Berechtigte Uebersetzung von A. von Guttry]) i niderlandzku (Łódź, het land van belofte / roman van Wladislaw St. Reymont ; voor nederland bewerkt door R.H. G. Nahuys).

Z kolei *Chłopów* posiadamy w jęz. węgierskim – tytuł brzmi *Parasztok* czy niemieckim – *Die polnischen Bauern*. Wydanie niemieckie jest najstarszym w naszych zbiorach i datowane jest na 1912 r. Na co dzień te perełki znajdują się w Dziale Zbiorów Regionalnych Biblioteki.

Z kolei w Dziale Zbiorów Specjalnych znajduje się numizmat z wizerunkiem W.S. Reymonta oraz jego rękopis – list napisany do księdza proboszcza z prośbą o wystawienie zaświadczenia, że pisarz jest kawalerem. Reymont chciał wziąć ślub i taki dokument był mu potrzebny. Rękopis datowany jest na 1902 r. i napisany został w Krakowie.

Ponadto prawdziwą gratką są XIX i XX-wieczne wydania utworów pisarza m.in.:

- *Przed świtem ; Pewnego dnia ; Sprawiedliwie* / Władysław St. Reymont. Warszawa : nakł. Gebethnera i Wolffa, 1902

- *Ave Patria, Morituri te salutant...* / Władysław St. Reymont ; el pola lingvo tradukis Leono Zamenhof. Varsovio : Eldono de Jan Günther, 1909

- *Bauernnovellen* / Władysław St. Reymont ; übersetzt von Jean Paul von Ardeschah. Berlin : D. Buch-Gemein, 1925

- *Sprawiedliwie* / Wł. St. Reymont. Warszawa : nakł. Gebethnera i Wolffa, 1947

- *Legenda* / Wł. St. Reymont ; z 5 drzeworytami Wł. Skoczylasa. Warszawa ; Bydgoszcz : „Biblioteka Polska”, 1924

- *Wyjątki z dzieł* / Władysław Stanisław Reymont. Lwów : nakł. Referatu Oświatowego Garnizonu m. Lwowa, 1924

- *Pewnego dnia...* / Władysław St. Reymont. Warszawa : Gebethner i Wolff, 1947

- *Przysięga* / Władysław Stanisław Reymont. Warszawa : Księgarnia Biblioteki Dzieł Wyborowych, [1925]

- *Przysięga : nowele* / Władysław St. Reymont. Poznań : „Ostoja” – Spółka Wydawnicza, 1917

- *Oszczędzona : dwie opowieści* / Władysław St. Reymont. Warszawa etc. : nakł. Gebethnera i Wolffa, 1923

- *Der Vampir : Roman* / Reymont Władysław Stanisław. München : Albert Langen, 1914

- *Rok 1794 : insurekcja : powieść historyczna* / Władysław St. Reymont. Warszawa : nakł. Gebethnera i Wolffa, [ca 1918]

- *Bunt : baśń* / Władysław St. Reymont. Warszawa : Wydaw. Tygodnika Ilustrowanego, [193-]

- *W porębie ; Przy robocie* / Władysław St. Reymont. Warszawa : nakł. Gebethnera i Wolffa ; Kraków : G. Gebethner i Spółka, 1907

- *Rok 1794 : nil desperandum : powieść historyczna* / Władysław St. Reymont. Warszawa : nakł. Gebethnera i Wolffa, 1949

- *Komediantka : powieść* / Władysław St. Reymont. Warszawa : Wydawnictwo Tygodnika Ilustrowanego, [1930].

Wiele wydań dzieł Reymonta (wciąż wznawianych); tłumaczenia na języki obce; ekranizacje i adaptacje teatralne – to wszystko udowadnia, że przesłanie twórczości Reymonta jest nadal aktualne i cenione przez odbiorców.

REYMONT W BIBLIOTECIE

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Łodzi już od początku 2025 r. świętuje Rok Reymonta. Do 24 lutego w holu wystawowym można było oglądać ekspozycję „Władysław Stanisław Reymont – miejsca, ludzie, dzieła”, poświęconą zarówno literackiemu dorobkowi noblisty, jak i jego związkom z regionem łódzkim. Wystawa ukazywała pisarza w kontekście jego twórczości oraz realiów, które go ukształtowały. Na ekspozycji prezentowano m.in. różne wydania *Ziemi obiecanej*, w tym tłumaczenia na język niemiecki i niderlandzki, a także unikatowe edycje *Chłopów* – m.in. najnowsze wydanie z ilustracjami inspirowanymi filmową adaptacją powieści z 2023 r. oraz węgierską wersję książki.

Nie od dziś wiadomo, że biblioteka nie tylko udostępnia zbiory, ale również angażuje lokalną społeczność w wiele działań. W tym przypadku będą to obchody Roku Reymonta. Z okazji 50-lecia premiery filmowej „Ziemi obiecanej” w lutym br. w WBP odbył się literacki happening. Jego celem było upamiętnienie dziedzictwa literackiego Łodzi, która w powieści Reymonta staje się ważnym bohaterem. Gości biblioteki witali bibliotekarze – fabrykanci w kostiumach z epoki. Specjalnie zaaranżowany punkt obsługi czytelnika przynosił odwiedzającym w atmosferę XIX-wiecznej przemysłowej Łodzi. Uczestnicy wydarzenia mogli również wziąć udział w quizie literackim popularyzującym twórczość Reymonta, ze szczególnym uwzględnieniem *Ziemi obiecanej*. Wydarzenie przygotowano we współpracy z Teatrem im. Stefana Jaracza w Łodzi.

Podróż śladami noblisty! W 1880 r., czyli 145 lat temu, rodzina Rejmentów przeprowadziła się do Wolbórki (dzisiejsze Prażki). Biblioteka postanowiła uczcić tę rocznicę, organizując wiosenną wycieczkę dla seniorów z województwa łódzkiego. Celem wyprawy do Lipiec Reymontowskich i Prażek będzie ukazanie miejsc, które miały wpływ na życie i twórczość pisarza. Podczas podróży odbędzie się akcja głośnego czytania fragmentów *Ziemi obiecanej* i *Chłopów*, a także wspólne śpiewanie pieśni ludowych. Organizatorzy wystąpią w teatralnych kostiumach, dodając wydarzeniu wyjątkowego klimatu.

To jednak dopiero początek atrakcji zaplanowanych w ramach Roku Reymonta. W związku z faktem, że w 1897 r. *Ziemia obiecana* po raz pierwszy ukazała się w „Kurierze Codziennym”, powstanie specjalny wideocast poświęcony tej powieści i jej związkom z regionem łódzkim. W materiale zostaną zaprezentowane najciekawsze wydania książki ze zbiorów bibliotecznych oraz kluczowe wątki powieści. Dwa lata później, w 1899 r., *Ziemia obiecana* została wydana w formie książkowej. Tę rocznicę uczymy organizując panel dyskusyjny pt. „Łódź – pomiędzy ziemią przekłętą a ziemią obiecaną. Rys historyczny a teraźniejszość”. W rozmowie wezmą udział eksperci z różnych dziedzin, którzy przybliżą zarówno realia XIX-wiecznej Łodzi, jak i ich współczesne konteksty.

Rok 2023 przyniósł premierę malarskiej animacji „Chłopi” w reżyserii Doroty Kobieli i Hugh Welchmana. Światowa premiera miała miejsce 8 września, a 5 października film trafił na ekrany polskich kin. W nawiązaniu do tego wydarzenia biblioteka przygotowuje kolejny happening – tym razem poświęcony właśnie *Chłopom*. Na skwerze przed biblioteką zaaranżowana zostanie tradycyjna zagroda chłopska. Bibliotekarze, ubrani w stroje inspirowane powieścią, poprowadzą konkursy i zabawy związane z życiem wiejskim oraz twórczością Reymonta.

Reymont dla najmłodszych! 13 listopada 1924 r. Komitet Noblowski przyznał Władysławowi St. Reymontowi literacką Nagrodę Nobla za *Chłopów*. Z okazji tej rocznicy biblioteka zorganizuje grę edukacyjną dla dzieci, której celem będzie przybliżenie najmłodszemu sylwetki i twórczości pisarza. Przechodząc przez kolejne etapy gry, uczestnicy dowiedzą się, kim był Reymont, jakie miał związki z województwem łódzkim oraz czym jest Nagroda Nobla.

Przed nami wiele wydarzeń, które pozwolą na nowo odkryć twórczość noblisty i jego niezwykły wpływ na polską literaturę. Trzymajcie za nas kciuki – mamy nadzieję, że wszystkie plany uda się zrealizować!

Cytaty pochodzą z utworów W.S. Reymonta:

Chłopi, Kraków 2004

Pewnego dnia, Warszawa [19-]

Ziemia obiecana, Wrocław, 2015

Jolanta Zwierzyńska, Joanna Kantyka,
Aleksandra Softysiak
Wojewódzka Biblioteka Publiczna
im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi